

Ryszard Groń

"Demythologizing Celibacy : Practical Wisdom from Christian and Buddhist Monasticism", William Skudlarek, Collegeville, Minnesota 2008 : [recenzja]

Collectanea Theologica 78/4, 217-220

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wej) czekającej jeszcze na polski przekład przynajmniej to krótkie dziełko do-
czeka się tego w pierwszej kolejności.

ks. Ryszard Groń

William SKUDLAREK, OSB, *Demythologizing Celibacy. Practical Wisdom from Christian and Buddhist Monasticism*, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota 2008, ss. 119.

William Skudlarek, jak mówi krótka nota podana na okładce książki, jest benedyktyńskim mnichem z opactwa św. Jana (St John's Abbey) pełniącym funkcję zastępcy administratora opackiego. Nauczał teologii i homiletyki na Uniwersytecie św. Jana, pracował również w Brazylii i Japonii, będąc tam na placówkach swojego opactwa. Podczas kilkuletniego pobytu w Japonii praktykował sztukę koncentracji mistycznej *zazen* z mistrzem Sanbyo Kyodan. Później przez pięć lat był przewodniczącym i dyrektorem Dialogu Międzyreligijnego (dotyczącego życia) Monastycznego (Monastic Interreligious Dialogue) w Północnej Ameryce, będąc wybranym w 2007 r. jego sekretarzem generalnym. To ogromne doświadczenie dało mu łatwość wyrażania się w istotnych problemach międzyreligijnych, pozwalając nie tyle rywalizować z innymi religiami, ile korzystać z ich zdobyczy i usprawiedliwiać nawet własne katolickie wartości, szczególnie te dziś podważane. Do jednej z tych wartości należy właśnie celibat, o którym mówi prezentowana pozycja.

Książka, jak zaznacza autor we *Wstępie* (s. v-xi), jest owocem jego własnych przemyśleń poczynionych pod wpływem zorganizowanego w październiku 2006 r. przez Dialog Międzyreligijny w USA (w St. John Collegeville, w Minnesocie) specjalnego sympozjum pt. *Mnisi na Zachodzie II (Monks in the West II)* dotyczącego duchowości monastycyzmu chrześcijańsko-buddyjskiego. Jako takie, było ono już drugim spotkaniem tego rodzaju po pierwszym zorganizowanym dwa lata wcześniej, a dotyczącym powołania zakonnego. Tym razem jego tematem było rozumienie celibatu w obydwu tradycjach religijnych. Trzydniowe sympozjum gromadzące znamienitych współczesnych przedstawicieli obydwu religii (12 buddystów i 10 katolików) obejmowało trzy aspekty celibatu: jego teorię (*why* – dlaczego celibat), praktykę (*how* – jak celibatu) oraz terapię (*what if* – co, w razie gdy... celibatu). Do prelegentów należeli m. in. znani z tamtejszego środowiska: Kusala Bhikshu, Gregory Perron OSB, Berthold Olson, Terrence Kardong OSB, Ajahn Punnadhammo, John Klassen OSB, Jisho Perry, nie mówiąc o autorze. Skudlarek wykorzystał doświadczenia

tego sympozjum i postanowił wyłożyć je w formie książki pod aspektem demitologizacji celibatu.

Celibat bowiem, według autora, stał się dziś mitem w podwójnym sensie: z jednej strony, pod wpływem nadużyć seksualnych w stosunku do nieletnich przez księży celibatariuszy, chce się go znieść, pokazując jego fikcję, a nawet hipokryzję duchowieństwa, za którym miałyby się kryć ich powszechna rozwiązłość i zbrocenia; z drugiej strony, ubóstwia się go, pokazując jako quasi-anielską, bardzo rzadką formę będącą poza normalnością, więc nie mającą wiele wspólnego z praktyką życia codziennego. Korzystając z własnych doświadczeń oraz wniosków płynących ze wspomnianego sympozjum, autor chce podważyć te mity ukazując prawdziwą wartość celibatu w Kościele katolickim podpartą dodatkowo zupełnie nowym punktem widzenia, bo buddyjskim. Buddyzm bowiem, biorąc pod uwagę jego odmienność doktrynalną i negatywną formę wykładni, już na długo przed chrześcijańską praktyką pielęgnował celibat jako drogę do duchowego wyzwolenia i wiedzy. Podobnie inne starsze religie Wschodu pielęgnowały celibat jako formę integracji i doskonałości człowieka. I to zdaje się być elementem łączącym wszystkie tradycje religijne, a nawet nadającym samej praktyce celibatu jej ponadwyznaniowy charakter.

W tym kontekście, autor podważa trzeci, a nawet czwarty mit, jakoby celibat był tylko katolickim wytworem czy instytucjonalnie monastycznym przejawem. Bowiem w swej głębszej strukturze monastycyzm jest wyrazem czegoś fundamentalnego dla ludzkiej kondycji: pragnienia przyczyny ostatecznej. Dlatego, niektórzy mówią tu nawet o monastycznym „archetypie” obecnym w każdym byciu ludzkim. Na tym tle, chrześcijański celibat jest archetypicznym powołaniem monastycznym odpowiadającym na wezwanie Jezusa Chrystusa, by poświęcić wszystko, co przeszkadza w osiągnięciu pełnej doskonałości i tak świadczyć o królestwie Bożym. Wtedy sam celibat jawi się bardziej jako naturalny fenomen wspomagany przez łaskę i, jako taki, jest elementem najbardziej wyróżniającym mnicha w życiu społecznym.

Skudlarek zaznacza, że jego książka nie ma zamiaru pokazywać wagi i obowiązkowości celibatu dla księży katolickich. Chce jedynie podkreślić, że, obok rezygnacji z własności i egoizmu, czystość celibatu jest istotnym elementem życia monastycznego czy w ogóle konsekrowanego. Nie rozróżnia tu też specjalnie celibatu męskiego od żeńskiego. Wbrew logicznemu schematowi sympozjum nt. celibatu (teoria – praktyka – terapia), autor podzielił swoją książkę na 6 rozdziałów, poprzedzając je wstępem, a kończąc epilogiem, apendyksem, przypisami, używanym słownictwem, bibliografią oraz spisem uczestników wspomnianego spotkania *Mniśi na Zachodzie II*.

Rozdział I, pt. *Jedna droga, różne cele (One Path, Different Destinations)* zajmuje się buddyjskim i katolickim motywem celibatu. Skudlarek chce tu wykazać, mimo iż religie są różnymi drogami, które prowadzą do tego samego celu, to jednak celibat monastyczny wydaje się jedną drogą dla obu tradycji religijnych, aczkolwiek droga ta prowadzi do różnych celów, uzależnionych od fundamentów ich tradycji religijnych. Z jednej strony, jest to katolicka afirmacja Chrystusowego prawa miłości Boga i bliźniego, z drugiej, negatywna droga wyzwolenia z wszelkiego przywiązania ku prawdziwej wiedzy życia. Ostatecznie jednak prowadzą do tego samego źródła ostatecznego bytu.

Rozdział II, pt. *Jedna droga mnicha (One Monk's Path)*, na przykładzie zmagania samotniczego życia i przyjaźni z kobietą, Margie Smith, w przypadku Tomasza Mertona (†1968), będącego przecież pod przemożnym wpływem nauk Wschodu, pokazuje że celibat mniszy jest w rezultacie ustawiczną nauką miłowania Boga przy jednoczesnej rezygnacji z innych egzystencjalnych przywiązań, na wzór buddyjskiej drogi wyzwolenia.

Rozdział III zatytułowany: *Różne drogi, jeden cel (Different Paths, One Destination)* podejmuje katolicką wizję celibatu i małżeństwa widzianą w perspektywie nauczania Jezusa, św. Pawła i Vaticanum II. Autor dowodzi, wbrew przedso-borowej tradycji, że małżeństwo i celibat katolicki to dwa różnicowane powołania, jedno od drugiego wcale nie gorsze (jak uważano dotychczas), dwie różne drogi dochodzenia do tego samego celu: doskonałości w Bogu, czyli świętości.

Na tle tego rozdziału, w następnym Skudlarek może pokazać specyfikę drogi celibatu właściwą dla mnichów (*The Celibate Path for Monks*) z perspektywy dwóch tradycji religijnych: buddyjskiej, w jej dwóch podstawowych formach *Mahayana* i *Hinayana*, oraz katolickiej. W obydwu przypadkach rozważa szczegółowe przepisy regulujące życie mnicha w celibacie: ideał *bhikkhus* (lub *bhikkhunis*) na podstawie 227 (lub 311) przepisów ze źródłowych tekstów palijskich i sanskryckich, oraz ideał mnicha benedyktyńskiego według nauki Kasjana i *Reguły* św. Benedykta.

Rozdział V: *Potknięcia na drodze (Stumbling on the Path)* omawia sposób powrotu mnicha do pierwotnej formy życia w celibacie po jego upadkach moralnych w dziedzinie życia seksualnego i czystości. Autor podaje tu nie tylko przyczyny tych upadków, ale także wskazuje na formy odzyskania ponownej integracji osobowościowej mnicha jako celibatariusza przez sakrament pokuty i pojednania, przyjętą pokutę, czasowe zawieszenie w pełnionych obowiązkach itp. Wydalenie z zakonu czy ze stanu kapłańskiego jest ostatecznością, kiedy wszelkie inne środki zawodzą, a szczególnie wtedy, gdy działalność celibatariusza spowodowała zgorzenie i dotkliwą krzywdę publiczną podważającą auto-

rytet Kościoła. Szkudlarek omawia tu szczegółowiej casus nadużyć seksualnych nad nieletnimi przez księży w USA, których Kościół też nie może opuścić.

Ostatni rozdział: *Wytrwałość na drodze (Persevering on the Path)* jest poświęcony starym i nowym wyzwaniom, przed jakimi dziś staje współczesny celibatariusz zarówno buddyjski, jak i chrześcijański. Autor omawia po kolei: masturbację, fantazje seksualne jej towarzyszące, pornografię oraz relacje homoseksualne.

W *Epilogu* Skudlarek podaje wnioski i wskazówki praktyczne, by móc dziś traktować celibat jako duchową drogę do integracji osobowości mnicha i świętości. Zdaje sobie sprawę z trudności, o których mówił w swej książce, czyniących tę drogę męczącą, a nawet zgorzkniałą z powodu wątpliwości i samotności, w jakiej przychodzi mu żyć. Zauważa, że winny się one stać w jego wędrówce duchowej obszarami głębszej obecności i działania Boga, by móc Nim potem promieniować na braci. W tym sensie demitologizacja celibatu nie jest jego dewaluacją, ale odkrywaniem prawdziwej wartości dostępnej dla pewnej zwykłej grupy ludzi powołanej przez Boga, by świadczyć o Jego miłości.

Apendyks autorstwa paulińskiego ojca Thomasa Rayana, uczestnika wspomnianego tu sympozjum *Mnisi na Zachodzie II*, podaje krótkie sprawozdanie z tego wydarzenia.

Prezentowana książka jest jak najbardziej na czasie. Autor nie boi się dotykać problemów, na które jest tak wrażliwa dzisiejsza opinia publiczna, nie zawsze życzliwa katolickim wartościom, a nawet zdezorientowana część wiernych, która w obliczu zaistniałych skandali seksualnych duchowieństwa nie znajduje już zrozumienia dla zachowywania przez nich celibatu. Problem jest o tyle interesujący, że ujmuje to zagadnienie również z całkiem nowego (buddyjskiego) punktu widzenia, odmiennego od katolickiego, pokazując w ten sposób, że ma on głębsze zakorzenienie w strukturze osobowej człowieka, gdy tylko mu towarzyszy szczerze i głębokie poszukiwanie jego własnej tożsamości w drodze do Boga. Autor wciąż traktuje je jako wyzwanie dla powołania zakonnego, dające mnichowi rację jego bytu i działania. Książka jest zalecana dla każdego celibatariusza, by dać mu dogłębne poznanie motywów swego powołania i trwania w nim, oraz dla każdego chrześcijanina, by mógł zweryfikować swój pogląd na temat wartości celibatu katolickiego.

ks. Ryszard Groń